

Jean Monnet Chair “Legal Issues
in Turkey – European Union
Relations (609661-EPP-1-2019-1-
TR-EPP JMO-CHAIR)”

Ankara Üniversitesi

Hukuk Fakültesi Avrupa Birliği
Hukuku Anabilim Dalı

Avrupa Toplulukları Araştırma ve
Uygulama Merkezi (ATAUM)

I. Avrupa Birliği
Hukuku ve
Hukuki Boyutuyla
Türkiye – Avrupa
Birliği İlişkileri
Konferansı
– Bildiri Kitapçığı–

8 EKİM 2020

I. Avrupa Birliği Hukuku ve Hukuki Boyutuyla Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri Konferansı

Düzenleyen

I. Avrupa Birliği Hukuku ve Hukuki Boyutuyla Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri Konferansı, Jean Monnet Chair “Legal Issues in Turkey – European Union Relations (609661-EPP-1-2019-1-TR-EPP JMO-CHAIR)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Avrupa Birliği Hukuku Anabilim Dalı ve Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ATAUM) tarafından düzenlenmektedir.

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Tuğrul ARAT (TOBB ET İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi)

Prof. Dr. Sanem BAYKAL (TOBB ET Hukuk Fakültesi)

Prof. Dr. Kamuran REÇBER (Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi)

Prof. Dr. Mustafa T. KARAYİĞİT (Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü)

Doç. Dr. Gamze AŐŐIOĐLU Z (ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi)

Doç. Dr. Gülüm BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK (Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi)

Tarih

8 Ekim 2020

Yer

Zoom aracılığıyla online olarak gerçekleştirilmiştir.

Yayın

I. Avrupa Birliği Hukuku ve Hukuki Boyutuyla Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri Konferansı Bildiri Kitapçığı, tebliğ zetleri içeriğiyle, elektronik olarak, ATAUM (<http://ataum.ankara.edu.tr/>) ve Legal Issues in Turkey – European Union Relations (<http://litreur.ankara.edu.tr/>) web sitesinde yayınlanmıştır.

Tebliğ Özetleri

1. OTURUM: FİKRİ MÜLKİYET HUKUKU	4
AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU'NDA GÜNCEL GELİŞMELER İŞİĞİNDE STANDARD ESAS PATENTLER VE FRAND LİSANSLAMA	5
<i>Selin ÖZDEN MERHACI</i>	5
YENİ BİR ÖZGÜR VE AÇIK KAYNAK YAZILIM LİSANSI OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ KAMU LİSANSI	6
<i>Elif Ezgi SIVACIOĞLU</i>	6
TELİF HAKLARI UYUŞMAZLIKLARINDA AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANİ (ABAD) PERSPEKTİFİNDEN TEMEL HAKLARIN ROLÜ	7
<i>Zehra ÖZKAN ÜNER</i>	7
YARGI KARARLARI İŞİĞİNDE KAMU DÜZENİNE VE AHLAKA AYKIRI AVRUPA BİRLİĞİ MARKALARI	9
<i>Özge ÖZSOY</i>	9
TÜRK VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA TÜTÜN MAMULLERİNİN TEK TİP PAKETLENMESİ İLE MARKA HUKUKU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKMASI MUHTEMEL SORUNLAR	10
<i>Ufuk TEKİN</i>	10
AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK MARKA HUKUKU'NDA KULLANILMAYAN TESCİLLİ MARKANIN İPTALİ UYGULAMASI	11
<i>Aslı İBİŞ</i>	11
2. OTURUM: ÖZEL HUKUK	12
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE YAPAY ZEKA VE SÖZLEŞME DIŞI SORUMLULUK KONUSUNDAKİ GÜNCEL GELİŞMELER...	13
<i>Pınar ÇAĞLAYAN AKSOY</i>	13
DİJİTAL PLATFORMLARDA KARŞILAŞILAN HUKUKİ SORUNLAR: GOOGLE KARAR ÖRNEĞİ	14
<i>Özge DEMİRDELEN - Burak ADIGÜZEL</i>	14
AVRUPA REASÜRANS SİGORTA SÖZLEŞMESİ İLKELERİ (PRICL)	15
<i>Kağan TURAN</i>	15
AVRUPA SOSYAL HAKLAR SÜTUNU'NDA BELİRTİLEN İLKELERİN GERÇEKLEŞMESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ŞEFFAF VE ÖNGÖRÜLEBİLİR ÇALIŞMA KOŞULLARI DİREKTİFİ'NİN ÖNEMİ	16
<i>Didem ÖZGÜR</i>	16
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KADIN İSTİHDAMI	17
<i>Kübra ACAR</i>	17
3. OTURUM: İDARE HUKUKU / TEMEL HAKLAR	18
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE FİNANSAL DÜZENLEME VE DENETLEME: ADALET DİVANININ 22.01.2014 TARİHLİ VE C-270/12 SAYILI SHORT-SELLİNG KARARINA İLİŞKİN BİR İNCELEME	19
<i>Ege OKAKIN ERBAŞ</i>	19
AVRUPA BİRLİĞİ YENİLENEBİLİR ENERJİ HUKUKUNDA YENİ BİR TÜZEL KİŞİLİK OLARAK "YENİLENEBİLİR ENERJİ TOPLULUKLARI"	20
<i>Halil ÇEÇEN</i>	20
GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ (GDPR) KAPSAMINDA İNTERNET ORTAMINDA "RIZA" SORUNU	21
<i>Özge ÇETİNKAYA</i>	21
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN LÓPEZ RİBALDA KARARI: KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKI VE ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ	22
<i>Cansemih METİN</i>	22
TÜRKİYE – AB VİZE MUAFİYETİ SÜRECİ VE GERİ KABUL ANLAŞMASI ÜZERİNE HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME	23
<i>Suzan Ezgi KÖSALİ</i>	23
4. OTURUM: ANAYASAL HUKUK	24
AVRUPA BİRLİĞİ ÜYE ÜLKELERİ İLE TÜRKİYE ARASINDA YAPILAN KARŞILAŞTIRMALI ANAYASA HUKUKU ÇALIŞMALARININ ÖNEMİ	25

<i>Deniz POLAT AKGÜN</i>	25
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE HUKUK ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİNİN İHLÂLİ: POLONYA VE MACARİSTAN ÖRNEKLERİ.....	26
<i>Huzeyfe KARABAY</i>	26
AVRUPA ADALET DİVANI: ÜTOPYADAN YASALLAŞTIRMAYA	27
<i>Esmâ Yağmur SÖNMEZ</i>	27
BİREYSEL YATIRIMCI PROGRAMLARININ AVRUPA VATANDAŞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: MALTA ÖRNEĞİ	28
<i>Özlem SEFER</i>	28

1. Oturum: Fikri Mülkiyet Hukuku

10:00-11.30	1. Oturum <i>Fikri Mülkiyet Hukuku</i>
	Selin Özden MERHACI: Avrupa Birliği Hukuku'nda Güncel Gelişmeler Işığında Standarda Esas Patentler ve FRAND Lisanslama
	Elif Ezgi SIVACIOĞLU: Yeni Bir Özgür ve Açık Kaynak Yazılım Lisansı Olarak Avrupa Birliği Kamu Lisansı
	Zehra ÖZKAN ÜNER: Telif Hakları Uyuşmazlıklarında Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) Perspektifinden Temel Hakların Rolü
	Özge ÖZSOY: Yargı Kararları Işığında Kamu Düzenine ve Ahlaka Aykırı Avrupa Birliği Markaları
	Ufuk TEKİN: Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda Tütün Mamullerinin Tek Tip Paketlenmesi ile Marka Hukuku Bakımından Ortaya Çıkması Muhtemel Sorunlar
	Aslı İBİŞ: Avrupa Birliği ve Türk Marka Hukuku'nda Kullanılmayan Tescilli Markanın İptali Uygulaması

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU'NDA GÜNCEL GELİŞMELER IŞIĞINDA STANDARDLARDA ESAS PATENTLER VE FRAND LİSANSLAMA

Selin ÖZDEN MERHACI*

Bilindiği üzere günümüzde standartlar tüketicinin kaliteli ürün ve hizmete ulaşmasındaki önemli araçlardan birisidir. Bazen bir patentin bir standart için zorunlu bir teknolojiyi koruması mümkün olabilmektedir. Bu tür bir zorunluluğun söz konusu olduğu hallerde, bu tip patentlere standardda esas patent (*standard-essential patents-SEP*) adı verilmektedir. Örneğin bir bilgisayarın veya telefonun LTE veya Wi-Fi üzerinden internete bağlanabilmesinde birçok *SEP* devreye girmektedir.

Patent sahipleri standardda esas patentlerle ilgili olarak standart belirleme kuruluşları ile işbirliği halinde çalışarak tüm ilgililerin standardda esas patentli ürüne adil, makul ve ayrımcı olmayan şartlarla (*FRAND*) ulaşabilmesini sağlamaktadır. Ancak bu konuda uygulamada çıkan birçok sorun bulunmaktadır. Özellikle kullanıcılar patent sahiplerinin kendilerini aşırı lisans bedellerine zorladığını belirterek sürekli dava tehdidi altında olduklarını ifade etmektedir. *SEP* sahipleri ise kullanıcıların lisanslama müzakerelerini tamamlamadan patent haklarını bilinçli olarak ihlal ettiklerini ifade etmektedir.

Avrupa Birliği'nde yaşanan gelişmelere baktığımızda, 2014 yılında başlatılan “Patentler ve Standartlar: Fikri Mülkiyet Haklarını İçeren Standartlaşmaya İlişkin Çağdaş Çerçeve” başlıklı kamu görüşü¹, *SEP* bakımından getirilen çözümler üzerinde ortak bir görüş geliştirilemediğini göstermiştir. 2016 yılında ise “Dijital Tek Pazar için Standartlaştırma Öncelikleri Hakkında Bildirim”² hazırlanmıştır. Hemen ertesi yıl yani 2017 yılında “Standardda Esas Patentlere Avrupa Birliği Yaklaşımının Belirlenmesi”³ başlıklı bir bildirim daha yayınlanmıştır.

Avrupa Birliği hukukundaki bu gelişmeleri Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararları takip etmiştir. Özellikle *Huawei v. ZTE* kararı⁴ büyük yankı uyandırmıştır. Karar ile Mahkeme bir *SEP* sahibinin lisanslama sırasında bazı hususları takip etmesi aksi halde Birlik rekabet hukukuna aykırı hareket ettiğinin kabul edilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Bu tebliğde, AB hukukunda güncel gelişmeler ve ABAD kararları ışığında standardda esas patentler ve FRAND lisanslama konusunun nasıl değerlendirildiği ele alınacaktır.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Karşılaştırmalı Hukuk Anabilim Dalı.

¹ Public consultation on patents and standards: A modern framework for standardisation involving intellectual property rights, https://ec.europa.eu/growth/content/public-consultation-patents-and-standards-modern-framework-standardisation-involving_en (E.T.: 18.02.2020)

² Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, ICT Standardisation Priorities for the Digital Single Market, Brussels, 19.4.2016 COM(2016) 176 final; <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-176-EN-F1-1.PDF> (E.T.: 18.02.2020).

³ Communication From The Commission To The European Parliament, The Council And The European Economic And Social Committee, Setting out the EU approach to Standard Essential Patents, Brussels, 29.11.2017, COM(2017) 712 final; <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/26583/attachments/1/translations/en/renditions/native> (E.T.: 19.02.2020).

⁴ Huawei Technologies Co. Ltd v ZTE Corp., ZTE Deutschland GmbH (Case C-170/13), 16.07.2015; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:62013CJ0170&from=EN> (E.T.: 19.02.2020).

YENİ BİR ÖZGÜR VE AÇIK KAYNAK YAZILIM LİSANSI OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ KAMU LİSANSI

Elif Ezgi SIVACIOĞLU*

Yazılımın ticari bir meta olarak pazara girmesiyle yazılımın konu olduğu lisans sözleşmelerinin uygulamadaki türleri çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda içerik olarak farklılaşmıştır. Bu nedenle, yazılım geliştirmedeki iş modelleri, yazılıma ait lisanslar bakımından iki ayrı geliştirme metodolojisi ortaya koymuştur. Bunlar; özel mülk yazılım lisansı ve özgür ve açık kaynak yazılım lisansı olmak üzere iki çeşittir. Yine bu metodolojiye göre, yazılım lisans sözleşmelerinin ayrımındaki temel farklılık, yazılımın esaslı unsurunu teşkil eden kaynak kodlarının, özel mülk yazılım lisansı sözleşmelerinde gizli tutularak lisans alana verilmemesi, fakat tam tersine açık kaynak yazılım lisanslarında bu kaynak kodların lisans alanlar ile paylaşılmasıdır. Uygulamada bu kapsamda, yazılım geliştiricilerin, kaynak kodlarını açık tutarak yazılımların geliştirilmesini kolaylaştırmak ve desteklemek için ortaya koyduğu birtakım kurallar, kar amacı gütmeyen bazı kuruluşlar tarafından standardize edilmiştir. Bu tip standart yazılım lisans sözleşmelerine ise uygulamada sıklıkla başvurulduğu görülmektedir. Bu gelişmeler doğrultusunda Avrupa Komisyonu, açık kaynak yazılım lisans sözleşmeleriyle uyumlu yeni bir lisans yaratmak hedefi ile EUPL (Avrupa Birliği Kamu Lisansı)'i ortaya çıkarmıştır. EUPL, uluslararası bir yürütme erki tarafından ortaya konulan ilk açık kaynak yazılım lisansı olması sebebiyle önemlidir. EUPL, yazılım geliştiriciler veya lisans sahipleri tarafından dağıtılmış katkıların veya geliştirmelerin lisans veren ve diğer tüm yazılım kullanıcıları ile paylaşılmaya devam etmesini sağlamak için karşılıklı (veya copyleft) bir lisanstır, ancak aynı zamanda birlikte çalışabilir (interoperable) ve diğer açık kaynak yazılım lisansların önemli kısmıyla uyumlu şekilde düzenlenmiştir. Avrupa Komisyonu'nun 18 Mayıs 2017 tarih ve 2017/863 sayılı Komisyon Uygulama Kararı ile önceki EUPL sürümünü 1.2. hali ile güncellenmiştir.

Bu nedenle çalışmamızda öncelikle açık kaynak yazılım lisansının ortaya çıkışı açıklanacak ve farkının ortaya konulması bakımından kısaca geleneksel yazılım lisans sözleşmesi kavramı üzerinde durulacaktır. Sonrasında ana konumuz EUPL üzerinde durulacaktır. Avrupa Komisyonu'nun uygulama kararı ışığında EUPL'in özellikleri, EUPL'in içeriği ve EUPL kapsamındaki sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükler izah edilecektir. EUPL'in uygulama alanına değinilecek ve içeriği diğer bazı açık kaynak yazılım lisans sözleşmeleri ile karşılaştırılacaktır. Ayrıca EUPL'in Avrupa Sözleşme Hukuku bakımından ne gibi yenilikler getirdiği hususlarına değinilecektir.

---

* LL.M. Ankara Üniversitesi, Fikri Mülkiyet Hakları, Teknoloji Politikaları ve İnovasyon Yönetimi Anabilim Dalı Fikri Mülkiyet Hukuku (İngilizce) Yüksek Lisans Bölümü / Ankara Barosu (Avukat)

TELİF HAKLARI UYUŞMAZLIKLARINDA AVRUPA BİRLİĞİ ADALET DİVANI (ABAD) PERSPEKTİFİNDEN TEMEL HAKLARIN ROLÜ

Zehra ÖZKAN ÜNER*

ABAD'ın temel hakları ele aldığı ilk davalar 1998 tarihli Metronome Music⁵ davası ile 2006 tarihli Laserdisken⁶ davasıdır. Bu davaları farklı kılan husus, davalarda AB direktif hükümlerinin temel hakları ihlal ettiğinin ileri sürülmesidir. Dolayısıyla, temel hakların dikey olarak uygulanması söz konusu olmuş ve bu davalar da temel hakların dikey olarak uygulandığı ilk davalar olarak tarihe geçmiştir.

2008 yılında karara bağlanan Promusicae⁷ kararı ise devrim niteliğindedir. Çünkü ilk kez temel haklar Divan Kararında yatay olarak uygulanmıştır. Karardan sonra, doktrinde, adil denge ve ölçülülük ilkesinin nasıl uygulanacağı konusunda ayrıntılı somut kriterler belirlenmesi ve bu kriterlerin sonraki davalarda uygulanması yönünde bir içtihat oluşacağına ilişkin bir beklenti oluşmuştur. Ancak, bu yönde adım atılabilmesi için biraz daha zaman geçmesi gerekmektedir⁸.

2013 yılına gelindiğinde iki önemli gelişme olmuştur. Bunlardan ilki, her ne kadar temel hak ihlali olmadığı yönünde bir karar verilmiş olsa da, telif hakkı-ifade özgürlüğü çatışmasının AİHM'e taşınmasıdır. İkincisi de Sky Österreich⁹ kararı ile birlikte ölçülülük ilkesinin artık Temel Haklar Şartı m.52 uyarınca daha kapsamlı bir şekilde ele alınmaya başlanmasıdır. Bundan sonraki davalarda da bu yaklaşım kendisini göstermeye devam etmiş ve telif haklarının yorumunda temel haklar yaklaşımı giderek artan bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Artık temel haklar aracılığıyla, Bilgi Toplumu Direktifi m.5'te öngörülen istisnaların dışında bir istisna ihdas edilmesinin söz konusu olup olamayacağı tartışılmaya başlanmıştır. Bu noktada da 2019 yılında karara bağlanan "Funke Media¹⁰", "Pelham¹¹" ve "Spiegel Online¹²" kararları önem arz etmiştir.

Tüm bu kararlardan hareketle çalışmada, ABAD'ın temel hakları telif hakları davalarında nasıl ve hangi bağlamda ele aldığı incelenecektir. Konuya ilişkin yapılabilecek ilk tespit,

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Fikri Mülkiyet Hukuku Anabilim Dalı /Ankara Üniversitesi Fikri ve Sınai Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcısı.

⁵ 28 Nisan 1998, Metronome Musik GmbH v. Music Point Hokamp GmbH, C-200/96, ECLI:EU:C:1998:172.

⁶ Büyük Daire Kararı, 12 Eylül 2006, Laserdisken ApS v. Kulturministeriet, C-479/04, ECLI:EU:C:2006:549.

⁷ Büyük Daire Kararı, 29 Ocak 2008, Productores de Música de España (Promusicae) v. Telefónica de España SAU, C-275/06, ECLI:EU:C:2008:54.

⁸ Caterina Sganga, A Decade for Fair Balance Doctrine, and How to Fix It: Copyright versus Fundamental Rights before the CJEU from Promusicae to Funke Medien, Pelham and Spiegel Online (1 Ağustos 2019), s. 3, *European Intellectual Property Review* (n.11/2019), <https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3414642>, Son erişim tarihi 21.02.2020.

⁹ Büyük Daire Kararı, 22 Ocak 2013, Sky Österreich GmbH v. Österreichischer Rundfunk, C-283/11, ECLI:EU:C:2013:28.

¹⁰ Büyük Daire Kararı, 29 Temmuz 2019, Funke Medien NRW GmbH v. Bundesrepublik Deutschland, C-469/17, ECLI:EU:C:2019:623.

¹¹ Büyük Daire Kararı, 29 Temmuz 2019, Pelham GmbH, Moses Pelham, Martin Haas v. Ralf Hütter, Florian Schneider-Esleben, C-476/17, ECLI:EU:C:2019:624

¹² Büyük Daire Kararı, 29 Temmuz 2019, Spiegel Online GmbH v. Volker Beck, C-516/17, ECLI:EU:C:2019:625.

temel haklardan ve ölçülülük ilkesinden, telif haklarının kapsamı, sınırları ve istisnaları belirlenirken yorum aracı olarak yararlanılmaktadır. Direktifte öngörülmeven bir istisnanın temel haklar argümanı ileri sürülerek kabul edilmesi konusunda ise ABAD kesin bir tavır sergileyerek, bu şekilde yeni bir istisnanın kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir. Bu tavır hukuki kesinliğe zarar verme veya zaten uyumlaştırılmamış bir alan olan istisnalar konusunda farklılaşmaya neden olabilecek yeni bir cephe açılması ihtimalini bertaraf etme bakımından anlamlı olabilir. Çoğu dava da temel hakların yorum aracı olarak kullanılması muhtemelen istenilen sonuca ulaşmak için yeterli olacaktır. Ancak bu tavrın öngörülemeyen davalara zarar verme ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

YARGI KARARLARI İŞİĞİNDA KAMU DÜZENİNE VE AHLAKA AYKIRI AVRUPA BİRLİĞİ MARKALARI

Özge ÖZSOY*

Avrupa Birliği (AB) Marka Direktifi ve Avrupa Birliği Markası Tüzüğü, kamu düzenine veya genel kabul gören ahlak ilkelerine aykırı markaların tescilini yasaklamaktadır. Çocukların cinsel içerikli işaretlere maruz kalma riskini vurgulayan “Screw You” ile ilgili AB Fikri Mülkiyet Ofisi kararında teyit edildiği üzere, söz konusu yasak ile özellikle 18 yaşından küçükler korunmaktadır. Bu kararda, çeşitli olağan mallar ile bağlantılı olarak AB Marka başvurusu reddedilirken, seks mağazalarında satılan belirli ürünlere ilişkin olarak tescil başvurusu reddedilmiştir. “Dick & Funny” işareti ise bir görüş bildirmediği, kışkırtma içermediği ve hakaret olarak algılanmadığı için tescil edilebilir bulunmuştur. Genel Mahkeme’nin kararında belirtildiği üzere, Pakistanlıları hatırlatan “Paki” işareti gibi ırkçı ve ayrımcı kelimelerden veya sembollerden oluşan markaların da tescil edilmesine izin verilmemektedir. AB Fikri Mülkiyet Ofisi Temyiz Kurulu ve Genel Mahkeme, tüketicilere terör örgütlerini veya Sovyetler Birliği gibi otoriter rejimleri hatırlatan markaları kamu düzenine aykırı bulmuştur. Kamu düzenine aykırılık halinde, markaların tescilinin reddedilmesi yanında tescil edilmiş markaların AB Fikri Mülkiyet Ofisi İptal Birimi tarafından sonradan hükümsüz kılınması da mümkündür. Bu konuda “Mafia” ibareli bir marka, hükümsüz kılınmasının ardından, hükümsüzlük kararının iptali talebiyle Genel Mahkeme’de açılan davada kamu düzenine aykırı bulunmuştur. Kamu düzenine aykırı AB markaları ile ilgili en güncel karar olan Genel Mahkeme’nin 12 Aralık 2019 tarihli kararında ise, “Cannabis Store Amsterdam” ibareli marka başvurusu kamu düzenine aykırı bulunması nedeniyle reddedilmiştir. Böylece, yakın zamanda esrarın etken maddesi olan THC’yi belirli miktarda içeren otların satışına izin veren çeşitli AB ülke düzenlemeleri karşısında, bu karar marihuana ve cannabis ibareli markaların tescilini zorlaştırmakta ve tartışmalara yol açmaktadır.

---

* Dr.

TÜRK VE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA TÜTÜN MAMULLERİNİN TEK TİP PAKETLENMESİ İLE MARKA HUKUKU BAKIMINDAN ORTAYA ÇIKMASI MUHTEMEL SORUNLAR

Ufuk TEKİN*

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre tütün, günümüzde, insanların ölümüne yol açan en büyük önlenbilir sebep olup, her yıl yaklaşık beş milyon insanın ölümüne yol açmaktadır. Bu durum, ülkeleri tütün mamullerinin tüketimini azaltmaya yönelik ciddi tedbirler almaya sevk etmiştir. Bu amaçla 2003 yılında DSÖ tarafından Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi ve Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi Uygulama Kılavuzu hazırlanmıştır. Söz konusu Sözleşme ve Kılavuz dayanak gösterilmek suretiyle başta Avustralya olmak üzere çeşitli ülkelerde, tütün tüketimini azaltmaya yönelik bir tedbir olarak tütün mamullerinde tek tip paket uygulamasına geçilmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede Avrupa Birliği hukukunda 2014/40 sayılı Tütün Mamulleri Direktifi (TMD) kabul edilmiş, Türk hukukunda da bu Direktif hükümlerine uyum çerçevesinde “Sağlıkla İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile “Tütün Mamullerinin Üretim Şekline, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe konmuştur.

Tütün mamullerinin düz, standart, homojen, jenerik paketlenmesi şeklinde de ifade edilebilen bu uygulama, söz konusu ürünlerin ülkemizde 5.1.2020’den itibaren sadece belirlenmiş standartlarda ve tek tipte hazırlanmış paketlerle müşterilere sunulması zorunluluğunu ifade etmektedir. Bu uygulamayla tütün paketleri üzerinde markaların kullanım şekli sınırlanmakta ve sadece sözcüklerden ibaret bir kullanıma izin verilmektedir. Hal böyle olmakla, uygulama, marka sahiplerinin marka üzerindeki mülkiyet hakkının sınırlandırılacağı ve markanın kullanılamaması sebebiyle iptali ihtimalini gündeme getirebileceği gerekçesiyle çeşitli açılardan eleştirilmiştir. Çalışmamızda bu eleştirilerin haklı olup olmadığı başta Türk ve Avrupa Birliği düzenlemeleri göz önünde bulundurulmak suretiyle değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu amaçla öncelikle konuya ilişkin kavramsal çerçeve ile uygulamanın ne şekilde gerçekleştirildiği üzerinde durulacak; daha sonra tek tip paketlemenin markanın kullanılması, marka olarak tescil edilebilecek işaretler ve markanın fonksiyonlarıyla ilişkisi ele alınacaktır.

---

* Araş. Gör. Dr., Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK MARKA HUKUKU'NDA KULLANILMAYAN TESCİLLİ MARKANIN İPTALİ UYGULAMASI

Aslı İBİŞ*

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun ("SMK") yürürlüğe girmesiyle birlikte Türk Sınai Mülkiyet Hukuku, Avrupa Birliği ("AB") müktesebatıyla daha uyumlu hale getirilmiştir. Bu süreçte, AB müktesebatı ile daha uyumlu hale getirilen uygulamalardan bir tanesi de kanunen öngörülen süre boyunca kullanılmayan markalara ilişkindir.

SMK yürürlüğe girmeden önce uygulanmakta olan 556 sayılı Mülga Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ("556 s. KHK") bünyesinde, kanunen öngörülen süre boyunca kullanılmayan markaların iptal edilebileceği düzenlenmiş, ancak söz konusu hüküm Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir¹³. SMK ile birlikte, kullanılmayan markaların iptaline ilişkin hüküm AB müktesebatı ile daha uyumlu olacak şekilde tekrar getirilmiştir.

SMK uyarınca, markanın tescilinin sürekliliğinin sağlanmasının esaslı şartı "*markanın kullanılması*" şartıdır. Markanın kullanımına ilişkin olarak SMK'da öngörülen şartlar AB müktesebatı ile uyumludur. Bu şartlara göre tescilli markanın korunmasının sürekliliği için markanın Türkiye'de tescil edilmiş olduğu ürün ve hizmetler bünyesinde, ciddi biçimde ve ayırt edici karakterine uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Markanın kullanılması şartını, kanunen öngörülen süre boyunca ve haklı bir sebep olmaksızın yerine getirmeyen markaların talep halinde iptali söz konusu olabilmektedir.

SMK, AB müktesebatı ile uyumlaştırmak amacıyla, uygulamanın usulüne ilişkin bazı yenilikler getirmiştir. Önceden markalara ilişkin iptal yetkisinin yargı organları tarafından kullanılması söz konusu iken, SMK uyarınca iptal yetkisinin Türk Marka ve Patent Kurumu ("**Kurum**") tarafından kullanılacağı öngörülmüştür. Yetkili merci yönünden yapılan bu değişiklik, AB müktesebatı ile uyumludur. Zira, AB müktesebatında iptal taleplerinin değerlendirilmesi için yetkili görülen merciler idari mercilerdir¹⁴. Bu düzenleme, söz konusu iptal taleplerinin daha hızlı ve etkili bir şekilde çözümlendirilmesini amaçlamaktadır.

AB tarafından düzenlenen İlerleme Raporları'nda, Türkiye'nin fikri mülkiyet hukuku alanında oldukça hazırlıklı olduğu ve sürekli olarak ilerleme kaydettiği tespit edilmiştir¹⁵. Ancak, raporlarda SMK'nın uygulanmasının beklenenden yavaş gerçekleştiği de belirtilmiştir. Buna sebep olarak, 556 s. KHK ile SMK arasındaki geçiş süreci ve bazı uygulamalara yönelik daha geç yürürlük tarihlerinin öngörülmesi gösterilebilir. SMK uyarınca, kullanılmayan markaların iptali yetkisinin Kurum tarafından kullanılması da 10 Ocak 2023 itibarıyla söz konusu olacaktır.

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/Fikri Mülkiyet Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi.

¹³ Anayasa Mahkemesi, E. 2016/148, K. 2016/189, 14.12.2016.

¹⁴ 2015/2436 s. AB Marka Direktifi, Madde 45 uyarınca, tarafların mahkemeye başvurma haklarına hanel getirilmeksizin, bir markanın iptaline/hükümsüzlüğüne yönelik talepler için Üye Devletler etkili ve hızlı bir idari prosedür sağlamakla yükümlüdürler.

¹⁵ İlerleme Raporları için bkz. https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html, erişim tarihi 20.02.2020.

2. Oturum: Özel Hukuk

11:30-12.50	2. Oturum Özel Hukuk
	Pınar Çağlayan AKSOY: Avrupa Birliği'nde Yapay Zeka ve Sözleşme Dışı Sorumluluk Konusundaki Güncel Gelişmeler
	Özge DEMİRDELEN ve Burak ADIGÜZEL: Dijital Platformlarda Karşılaşılan Hukukî Sorunlar: Google Karar Örneği
	Kağan TURAN: Avrupa Reasürans Sigorta Sözleşmesi İlkeleri (PRICL)
	Didem ÖZGÜR: Avrupa Sosyal Haklar Sütun'unda Belirtilen İlkelerin Gerçekleşmesinde Avrupa Birliği'nde Şeffaf ve Öngörülebilir Çalışma Koşulları Direktifi'nin Önemi
	Kübra ACAR: Avrupa Birliği'nde Kadın İstihdamı

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE YAPAY ZEKA VE SÖZLEŞME DIŞI SORUMLULUK KONUSUNDAKİ GÜNCEL GELİŞMELER

Pınar ÇAĞLAYAN AKSOY*

Avrupa Birliği, 2017 yılından beri yoğun bir şekilde teknolojideki gelişmelerin, özellikle yapay zekanın hukuki boyutunun araştırılması ve Avrupa düzeyinde regüle edilmesi konularında çalışmalar yürütmektedir. Avrupa Parlamentosu, 16 Şubat 2017'de aldığı karar ile Komisyon'a robotik ve yapay zeka alanında bir dizi yasama ve yasama dışı girişimde bulunulmasını önermiş; Komisyon'dan özellikle robotların ve yapay zekanın sorumluluğuna ilişkin medeni hukuk kurallarını düzenleyen bir yasama aracı önerisi sunmasını istemiştir. Avrupa Komisyonu, Mart 2018'de, “Ürün Sorumluluk Direktifi oluşumu” ve “Yeni Teknolojiler oluşumu” olmak üzere iki farklı oluşum halinde faaliyet gösteren bir Sorumluluk ve Yeni Teknolojiler Uzman Grubu (*“Expert Group on Liability and New Technologies”*) kurmuştur: Komisyon, Yeni Teknolojiler formasyonundan (*New Technologies Formation*) yürürlükte olan sorumluluk hukuku hükümlerinin, yapay zeka, ileri robotik, nesnelere interneti (IoT) gibi yeni teknolojilerin geliştirilmesinin sonucunda ortaya çıkan piyasa gerçeklerine uygun olup olmadığını değerlendirmesi istenmiştir. Ayrıca Yeni Teknolojiler Formasyonu tarafından eksiklik tespit edilmesi halinde, bu oluşumdan, yürürlükte olan ulusal ve Avrupa Birliği yasal belgeleriyle sınırlı kalmaksızın, sözleşme dışı sorumluluk hukukuyla ilgili olarak değişiklik yapılması için önerilerde bulunulması talep edilmiştir. İlk olarak Haziran 2018'de toplanan ve Mayıs 2019'a kadar dokuz toplantı daha yapan Yeni Teknolojiler Formasyonu, ilgili ulusal sözleşme dışı sorumluluk hukuku mevzuatını analiz ettikten ve belirli kullanım örneklerini inceledikten sonra, üye devletlerdeki mevcut borçlar hukuku rejimlerini karşılaştırmalı olarak incelemiş ve bir rapor halinde sunmuştur. Çalışmamızda, hazırlanmış olan bu rapor ışığında, yapay zekanın sözleşme dışı sorumluluk kapsamında nasıl ele alındığına ve yapay zekanın sözleşme dışı sorumluluk bakımından özellikle problem teşkil ettiği alanlara değinilecektir. Bunun yanı sıra, Yeni Teknolojiler Formasyonu tarafından hazırlanmış olan raporda varılan sonuçlar dikkate alınarak, Türk Hukuku'nda olması gereken hukuk açısından nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

---

* Dr. Öğretim Üyesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi / Hukuk Fakültesi.

DİJİTAL PLATFORMLARDA KARŞILAŞILAN HUKUKİ SORUNLAR: GOOGLE KARAR ÖRNEĞİ

Özge DEMİRDELEN - Burak ADIGÜZEL*

İnternet, coğrafi engellerin ortadan kalkması sebebiyle ağ haline gelen işletmeler için büyük bir imkândır. İnternetin en temel işlevi, haberleşme ve iletişimidir. İnsanların bulunduğu coğrafi konumu etkisizleştiren iletişim türüdür. Son kullanıcılar, yani tüketiciler, internet ile birlikte sanal dünyada, hem sosyal hem de ticarî alanlarda, milletlerarası büyük bir etkileşim içine girmeye başlamışlardır. Günümüzde bu etkileşim daha çok mobil cihazlar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Mobil cihazlar ile yapılan ticarî işlemler ise gündeme gelen diğer gelişim ve değişim alanlarıdır. Yaratılan sanal dünyada; soyut, öznesi ve sahibi olmayan, bir nevi serbest ortam belirlemektedir. Böylece herhangi mekân sınırlaması olmayan, ticarî işlemlerin sanal ortama taşındığı yeni düzen oluşmaktadır. Oluşan yeni düzen sınırsız, özgür bir alan izlenimi veriyor olsa da, bu sınırsızlık hukukî sınırlar içinde beliren sınırsızlıktır.

Sanal dünyadaki dijital platformların tüketiciye sağladığı dijital hizmetler, yeni nesil ticaretin getirisi. İşletme ile tüketiciler arasında karşılıklı iletişimi sağlayan internet sayesinde, işletmeler yeni bir dağıtım kanalından faydalanmaktadır. Böylece bilinirliğini geliştirmektedir. Örneğin Google; internet araması, çevrimiçi bilgi dağıtımını, reklam teknolojileri ve arama motorları için yatırımlar yapan çok uluslu bir anonim şirkettir. İnternet tabanlı hizmet ve ürünler geliştirmektedir. Ayrıca bunlara ev sahipliği yapmaktadır. Diğer yandan yeni müşteriler kazanarak, onlarla iletişime geçmektedir.

Dağıtım ağının rol oynadığı alanlardan birini gördüğümüz mobil uygulamalarda, yetkili sağlayıcı ve uygulama geliştirici arasında sözleşme imzalanmaktadır. Daha sonraki aşamaların ardından son kullanıcı, yani tüketici uygulamayı mobil cihazına yüklemektedir. Ancak yeni dağıtım ağlarının oluşması, diğer yandan yeni sorunları ortaya çıkarmaktadır. Sorunlar, özellikle tüketici hukuku ve rekabet hukuku alanları ile yakından ilgilidir. Tebliğ kapsamında; rekabet hukuku ve tüketici hukuku açısından dijital platformlarda sağlanan hizmetler hakkında genel bilgi verilecektir. Türk Hukuku'nda yer alan düzenlemeler ile Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma ve Dijital Tek Pazar Stratejisi çerçevesinde Avrupa Komisyonu ve Rekabet Kurulu Google kararları incelenerek, konuya ilişkin görüş sunulacaktır.

---

* Araş. Gör., Çağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı.
Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Ticaret Hukuku Anabilim Dalı.

AVRUPA REASÜRANS SİGORTA SÖZLEŞMESİ İLKELERİ (PRICL)

Kağan TURAN*

Avrupa Reasürans Sigorta Sözleşmesi İlkeleri (*Principles of Reinsurance Contract Law-“PRICL”*), Zürih, Viyana ve Goethe Üniversiteleri tarafından oluşturulan proje grubu tarafından UNIDROIT ile işbirliği içerisinde hazırlanarak 2019 yılının sonunda yayınlanmıştır. İlkeler reasürans uygulamasında hukuki belirlilik oluşturmak amacıyla bu alanda yeknesak kurallar oluşturmayı amaçlamaktadır. Benzer şekilde, AB'nin özel sigorta hukuku alanında hazırladığı Avrupa Sigorta Sözleşmesi İlkeleri (PEICL), üye ülkelerdeki farklı uygulamaları bertaraf ederek AB için sigorta alanında ortak bir hukukun oluşmasına zemin oluşturulması amacıyla hazırlanmıştır. Bu doğrultuda PRICL'in, bir anlamda PEICL'in tamamlayıcısı olduğu da söylenebilir. Ayrıca, PRICL, UNIDROIT tarafından 2016 yılında hazırlanan Uluslararası Ticari Sözleşmeler (*Principles of International Commercial Contracts-“PICC”* 2016) metnini de *incorporate by reference* metoduyla bünyesine dâhil etmektedir. Dolayısıyla, bu üç kurallar bütününe çözme hedef tuttuğu hukuki meseleler bakımından aralarında organik bir bağın olduğu söylenebilir.

İlkeler AB üyesi ülkelerde ulusal sigortacılık mevzuatının önüne geçerek bağlayıcı katı hukuk kuralları (*hard law*) şeklinde değil, tarafların anlaşmaları hâlinde kısmen veya tamamen sözleşmelerine koyabilecekleri esnek hukuk kuralları (*soft law*) şeklinde hazırlanmıştır. Ülkemizde faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin reasürans sözleşmesi yaptığı şirketlerin önemli bir kısmının merkezlerinin AB içerisinde yer alan şirketler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, İlkelerin sözleşmelerde yaygın bir şekilde kullanılacağı tahmin edilmektedir. Anılan özellikleri gereği PRICL'in Türk Hukuku'nu da etkileyebilecek nitelikte ve önemde olduğu açıktır.

İlkeler beş temel başlıkta ele alınmıştır. Genel hükümler başlıklı ilk bölümde, birtakım tanımlamalara ve İlkelerin uygulama alanına yer verilmiş, ayrıca İlkelerin PICC hükümleri ile ilişkisi ortaya konulmuştur. İkinci bölümde tarafların yükümlülükleri ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, sözleşme öncesinde ve sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ihlâli durumunda tarafların sahip olacağı haklar düzenlenmiştir. Dördüncü bölümde rizikonun taraflar arasındaki dağılımı yapılmıştır. Son bölümde, reasürans ilişkisinde hasar oranı fazlasının tespiti bakımından önem arz eden hasar toplamına ilişkin birtakım alternatif kurallar düzenlenmiştir. İlkeler kaleme alınırken irade serbesti ilkesine saygı duyulmuş ve hükümlerin önemli bir kısmında tarafların aksine anlaşma yapabileceğine ilişkin ifadeler yer vermiştir. Böylece, İlkeler daha fazla tercih edilebilir hâle gelmiştir.

Tebliğde PRICL kendi sistematüğinde ele alınarak reasürans sözleşmeleri bakımından getirmeye çalıştığı hukuki rejim değerlendirilecektir.

---

* Araş. Gör. Trabzon Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Deniz Hukuku Ana Bilim Dalı - Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi (Tez Aşaması)

AVRUPA SOSYAL HAKLAR SÜTUNU'NDA BELİRTİLEN İLKELERİN GERÇEKLEŞMESİNDE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ŞEFFAF VE ÖNGÖRÜLEBİLİR ÇALIŞMA KOŞULLARI DİREKTİFİ'NİN ÖNEMİ

Didem ÖZGÜR*

Kasım 2017 tarihinde Avrupa Birliği Parlamentosu, Konseyi ve Komisyonu fırsat eşitliği ve işgücü piyasasına erişim, adil çalışma koşulları, sosyal koruma ve içerme ile ilgili yirmi ilkedен oluşan Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nu ilan etti. Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nun II. Bölümü adil çalışma koşulları ile ilgilidir. Sütunun II. Bölümünün beşinci ilkesi güvenli ve uyarlanabilir istihdam ile ilgilidir. Sütunun II. Bölümünün yedinci ilkesi istihdam koşulları ve işten çıkarılma durumunda korunma hakkında bilgiyle ilgilidir. Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nda belirtilen bu ilkelerin gerçekleşmesi amacıyla Avrupa Birliği Komisyonu Aralık 2017 tarihinde 91/533/EEC sayılı İşverenin Sözleşme veya İstihdam İlişkisi için Geçerli olan Koşulları Çalışanlara Bildirme Yükümlülüğü ile İlgili Avrupa Birliği Direktifi'nin yerini alacak Avrupa Birliği'nde Şeffaf ve Öngörülebilir Çalışma Koşulları Direktifi'nin tasarisını yayınlamıştır. Tasarı Avrupa Birliği Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi'nde yapılan müzakereler sonucunda önemli değişikliklerle 31 Temmuz 2019 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2019/1152 sayılı Avrupa Birliği'nde Şeffaf ve Öngörülebilir Çalışma Koşulları Direktifi'ni üye ülkeler 01 Ağustos 2022 tarihine kadar iç hukuk sistemlerine aktarmaları gerekmektedir.

Avrupa Sosyal Haklar Sütunu'nda belirtilen ilkelerin gerçekleşmesinde Avrupa Birliği'nde Şeffaf ve Öngörülebilir Çalışma Koşulları Direktifi'nin önemli bir yeri vardır.

2019/1152 sayılı Direktif'in amacı, işgücü piyasasına uyum sağlarken daha şeffaf ve öngörülebilir istihdamı teşvik ederek çalışma koşullarını iyileştirmektir. Direktif, Avrupa Adalet Divanı'nın içtihadı göz önünde bulundurularak, her üye ülkede yürürlükte olan iş sözleşmesi veya iş ilişkisi olan Avrupa Birliği'ndeki her işçi için geçerli olan asgari hakları belirlemektedir. Direktif ev işçileri, talep üzerine çalışanlar, aralıklı çalışanlar, makbuz tabanlı çalışanlar ve hatta platform çalışanları gibi en esnek standart dışı ve yeni çalışma biçimleri dahil tüm iş türlerindeki tüm çalışanları kapsamaktadır.

2016 yılı verilerine göre Avrupa Birliği'nde haftada sekiz saat veya daha az çalışan işçilerin sayısının 3.8 milyon, bir aydan az süren iş sözleşmelerindeki çalışan işçi sayısının ise 1.3 milyon işçi olduğu ve bu sayının her geçen gün arttığı dikkate alındığında yürürlüğe giren yeni düzenlemenin atipik iş sözleşmeleriyle çalışan işçiler açısından ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmada Avrupa Sosyal Haklar Sütunu ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra 2019/1152 sayılı Direktif'in amacı, kapsamı ve işçiler lehine getirilen yeni düzenlemelerin üzerinde durulacaktır. Çalışmada ayrıca 2019/1152 sayılı Direktif'in olumlu ve olumsuz yönlerinin üzerinde durulacaktır.

---

* Öğretim Görevlisi Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Avrupa Birliği Merkezi

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KADIN İSTİHDAMI

Kübra ACAR*

Global Pay Gap Index'e göre kadınlar ve erkekler arasındaki ücret açığının kapanması 200 seneyi bulacaktır. Ne yazık ki, cinsiyet eşitliği için istatistiklerin değişmesi yeterli değildir. Uluslararası sistem maskülen bir yapı göstermektedir ve daha ırkçı, sınıfsal, heteronormatif yaklaşımlarla hareket etmektedir. Bunun ekonomiye yansımaları ise kadının, ona biçilen rollerden dolayı istihdamdan uzaklaştırılması ile sonuçlanmaktadır. Kadınlar, iş yaşamına girse de çalışma saatlerini çocuklarının ihtiyaçlarını önceleyerek ayarlamaları işverenler için kadınları iş yaşamında tercih etmemeye itmekte ya da kadınlara daha az kârlı veya az sorumluluk isteyen işler vermelerine sebep olmaktadır. Supranasyonel yapıdaki Avrupa Birliği'nin cinsiyet eşitliğini uygulama konusunda AB seviyesinden; ulusal, bölgesel ve yerel seviyelere doğru bir etki alanı mevcuttur. Bu gibi eşitsizlik yaratan durumların tespiti yapıp buna uygun çözümler getirilmesi gerektiğine inanan Avrupa Birliği, kendi çerçevesinde bir "cinsiyet eşitliği endeksine" duyulan ihtiyaç ise ilk kez AB komisyonunda "2006-2010 Kadın-Erkek Eşitliği için Yol Haritası" nda vurgulanmıştır. Avrupa Birliği'ndeki genel kadın-erkek eşitliği 100 üzerinden 54.0'lık bir orana sahiptir. İstihdama katılım ise 69.0 ile genel orandan yüksek olduğu görülmektedir. Yalnızca AB genel ortalaması değil; üye ülkeler ayrı ayrı incelendiğinde de genel cinsiyet eşitliği ile istihdam oranları arasında ciddi bir fark vardır. Dünya Ekonomik Forumunun "Gender Gap Conclusionları" ile birlikte ele alındığında, Avrupa Birliğinde kadınların istihdama katılım oranı (100 üzerinden 69) dünya genelinden (istihdamda kadın- erkek cinsiyet açığı %60) daha iyi olduğu görülmektedir. AB'nin istihdamda ulaştığı bu seviyenin kaynağını cinsiyet politikalarında görmek mümkündür. Avrupa Birliği, yasal düzenlemeler ve özel Önlemler olmak üzere cinsiyet politikalarını iki ayrı şekilde yürütmektedir: 1957-Roma Anlaşması, 1992-Maastricht Anlaşması ve 1997-Amsterdam Anlaşması birincil kaynaklara; 1975 yılından itibaren eşitliğe yönelik çıkarılan yönergeler ise ikincil kaynaklara teşkil etmektedir. Avrupa Birliği'nde cinsiyet eşitliği politikaları anlaşma metinleri ve yönergelerden anlaşılacağı üzere kurumsal anlamda iş hayatına dönük planlamalardan oluşmaktadır. Eşit işe eşit ücret esas alınmış, kadınların istihdama katılımının artırılması için pozitif eylem planı benimsenmiştir. Bunlara ek olarak, sigorta gibi hukuki düzenlemeler de yine ekonomik olarak planlanmıştır. Mevzuatını ve yönergelerini çalışan kadın yaşamı üzerinden planlaması, ağırlıklı olarak istihdama katılım ve ücret eşitsizliği ile ilgili politikaların öne çıkmasını sağlamış fakat kadını yine doğrudan ilgilendiren eğitim, sağlık, şiddet gibi konuların geride kalmasına sebep olmuştur.

---

* TOBB ETÜ Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencisi.

3. Oturum: İdare Hukuku / Temel Haklar

15:30-16.50	3. Oturum İdare Hukuku / Temel Haklar
	Ege Okakın ERBAŞ: Avrupa Birliği'nde Finansal Düzenleme ve Denetleme: Adalet Divanınının 22.01.2014 Tarihli ve C-270/12 Sayılı Short-Selling Kararına İlişkin Bir İnceleme
	Halil ÇEÇEN: Avrupa Birliği Yenilenebilir Enerji Hukukunda Yeni Bir Tüzel Kişilik Olarak "Yenilenebilir Enerji Toplulukları"
	Özge ÇETİNKAYA: Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) Kapsamında İnternet Ortamında "Rıza" Sorunu
	Cansemih METİN: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin López Ribalda Kararı: Kişisel Verilerin Korunması Hakkı ve Ölçülülük İlkesi
	Suzan Ezgi KÖSALİ: Türkiye – AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Üzerine Hukuki Bir Değerlendirme

**AVRUPA BİRLİĞİ'NDE FİNANSAL DÜZENLEME VE DENETLEME: ADALET
DİVANININ 22.01.2014 TARİHLİ VE C-270/12 SAYILI SHORT-SELLİNG
KARARINA İLİŞKİN BİR İNCELEME**

Ege OKAKIN ERBAŞ*

2009 yılında yaşanan küresel kriz sonrası, de Larosière uzman grubu tarafından hazırlanan ve Avrupa Komisyonuna sunulan rapor ile Avrupa'da finansal denetime ilişkin düzenlemelerin güçlendirilmesi önerisini takiben Avrupa Birliği çatısı altında özel bir düzenleyici mimari kabul edilmiştir. Böylece Avrupa Sistemik Risk Kurulunun yanında, Avrupa Bankacılık Otoritesi, Avrupa Sigorta ve Emeklilik Otoritesi ve Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi olmak üzere üç bağımsız ajans kurulmuş ve bunlar 2011 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi, bireysel kararlar alma, soruşturma yürütme ve bazı piyasa aktörlerini doğrudan denetleme gibi geniş kapsamlı yetkilerden yararlanmakta, bu yönüyle Komisyonun klasik yürütme organı rolüne yaklaşmaktadır. ABD ajanslarında olduğu gibi doğrudan hukuk yaratma ve hüküm kurma gücünden söz edilemeye dahi yeni ajansların bu modele oldukça yaklaştığı gözlemlenebilir. Günümüzde sermaye piyasaları gibi yüksek uzmanlık gerektiren konularda bazı yürütme yetkilerinin Avrupa Birliği klasik kurumlar merkezinden uzaklaşarak tek elde toplanması (centralization) Birlik için kaçınılmaz gözükmektedir. Ancak AB kurumsal hukukunda yaşanan bu değişim Avrupa Ajansları ile ilgili bağımsızlık, denetim ve hesap verebilirlik konularında bir Pandora kutusunu açmış, özellikle de finansal düzenleme ve denetleme alanında faaliyet gösteren ajanslar bu tartışmaların merkezine oturmuştur. Böylece bu yeni oluşumların mevcut bağımsızlık ve hesap verebilirlik mekanizmalarını nasıl işlettiği hususu bazı endişeleri beraberinde getirmiştir. Bunun somut bir örneği ise, bu çalışmada irdelenecek Adalet Divanının 14 Mart 2012 tarihli ve 236/2012 sayılı Açığa Satış (Shortselling) ve Kredi Temerrüt Takaslarının Bazı Görünümlerine İlişkin Tüzük'ün 28. maddesinin iptaline ilişkin 22.01.2014 tarihli kararıdır. Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın (TFEU) mevzuatların yaklaştırılmasına ilişkin 114. maddesi, Avrupa Birliği Antlaşması'nın (TEU) 5. maddesinde öngörülen yetkilendirilme ilkesi ve 13. maddesinde öngörülen kurumsal denge ilkesi bağlamında ajans yetkileri yeniden tartışmaya açılmış, karar, yetki devrine ilişkin Meroni doktrininin 'modern' yorumunun anlaşılması bakımından dönüm noktası niteliğinde kabul edilir olmuştur. Çalışmamızda Komisyon eksenli genişleyen ve meşruiyeti sorgulanan bu yeni Avrupa idari alanının (administrative space), temel AB hukuku ilkelerine ne ölçüde uyduğu sorusunun Adalet Divanının shortselling kararı üzerinden analizi amaçlanmaktadır.

---

* Dokuz Eylül Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi.

AVRUPA BİRLİĞİ YENİLENEBİLİR ENERJİ HUKUKUNDA YENİ BİR TÜZEL KİŞİLİK OLARAK “YENİLENEBİLİR ENERJİ TOPLULUKLARI”

Halil ÇEÇEN*

İşbu çalışmada, 2018/2001 sayılı “Yenilenebilir Kaynaklardan Enerji Kullanımının Teşviki” Direktifi ile Avrupa Birliği (=AB) hukukunda yeni bir tüzel kişilik olarak ortaya çıkan “yenilenebilir enerji topluluğu”nun hukuki çerçevesi incelenmiştir.

2018/2001 sayılı Direktif ile AB, 2030 hedeflerinin hukuki çerçevesini bağlayıcı olarak belirlemiştir. Bu yeni Direktif ile, 2009/28/EC Yenilenebilir Enerji Direktifi’nin 1 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla yürürlükten kaldırılacağı düzenlenmiş (37. madde) ve yenilenebilir enerji kullanımının hukuki boyutları tekrar bağlayıcı olarak tanımlanmıştır. Böylece 2018/2001 sayılı Direktif ile AB yenilenebilir enerji hukukunun çerçevesi 2030 hedefleri doğrultusunda yenilenmiş ve geliştirilmiştir.

Bir süredir Danimarka ve Almanya’da uygulanan yenilenebilir enerji topluluğu ile ilgili düzenlemeler, yeni Direktif’te yer edinmiş (22. madde) ve böylece AB hukukunda tüm Üye Devletleri bağlayıcı olacak şekilde yeni bir tüzel kişilik ortaya çıkmıştır.

Yenilenebilir enerji topluluğunun tüzel kişiliği ile ilgili düzenlemelerin dikkat çekici yanı, kazanç elde etmekten daha ziyade çevresel, ekonomik ve sosyal amaç gütmesidir. Bu sebeple, kazanç elde etme amacı güden sermaye şirketleri gibi, bir ticari şirket olarak kabul edilemez. Ancak yenilenebilir enerji sektöründeki üretici, tedarikçi, dağıtım sistemi operatörleri gibi diğer pazar katılımcılarının faaliyetleri, hakları ve yükümlülükleri ile kıyaslandığında hiçbir şekilde ayrımcılığa uğramayacağı ve yenilenebilir enerji sektöründeki yatırımcılara uygulanan idari bariyerlerin yenilenebilir enerji toplulukları için de kaldırılmasının bağlayıcı bir hüküm olarak düzenlenmesi ile yenilenebilir enerji topluluklarının, yenilenebilir enerji pazarında aktif bir aktör olarak öneminin artacağı da şüphesizdir.

Akdettiği serbest ticaret anlaşmaları ile uluslararası yenilenebilir enerji sektöründe yeknesak bir mevzuatın oluşması için önemli rol oynayan ve bu alanda uluslararası hukuku şekillendiren AB, kendi iç hukukunda yenilenebilir enerji topluluğu ile ilgili düzenlemelerde yeterli olgunluğa ulaştığı zaman; yenilenebilir enerji topluluğu ile ilgili düzenlemeleri uluslararası topluma kazandıracığı ve böylece uluslararası hukuku şekillendirmeye devam edeceği belirtilebilir.

---

* Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Adalet Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokul Adalet Programı Öğretim Görevlisi - İstanbul Üniversitesi Avrupa Birliği Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi.

GENEL VERİ KORUMA TÜZÜĞÜ (GDPR) KAPSAMINDA İNTERNET ORTAMINDA “RIZA” SORUNU

Özge ÇETİNKAYA*

Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü (*General Data Protection Regulation / GDPR*) yürürlüğe girdiği 25 Mayıs 2018 tarihi¹⁶ itibariyle, Avrupa Birliği Adalet Divanı (“ABAD”) nezdinde temel kişisel verilerin korunması rejiminin somutlaştırılması bağlamında aktif yorum faaliyetine konu olmuştur. GDPR metninde yer alan birçok önemli husustan 2019 yılı içerisinde ABAD önüne giden uyuşmazlıklarda sık sık yer alması nedeniyle dikkate değer olan bir mesele olarak “Rıza” kavramına işaret etmekte fayda vardır.

GDPR, veri sahibinin rızasını -çocukların rızasına dair belirlemeler dışında kalmak üzere- veri sahibi tarafından bir beyan yahut açık onay eylemiyle kendisine ait kişisel verilerin işlenmesine onay verdiğini gösteren, özgür bir şekilde verilmiş, spesifik, bilinçli ve açık gösterge olarak tanımlamıştır¹⁷. GDPR kapsamında özgürce verilmiş rızadan söz edebilmek için bu rızanın bir hizmetin sağlanması ya da sözleşmenin ifa edilmesi sırasında bu işlemlerle ilgisiz kişisel verilerin işlenmesi hakkında rıza koşulunun zorunlu tutulmadığı, veri sahibinin özgür iradesi ile anlama ve idrak edebilme kabiliyetlerini kullanarak ve her türlü baskı ve zorlamadan azade şekilde kişisel verilerinin işlenmesine onay vermesi anlaşılmalıdır.

2019 yılında ABAD, özellikle online ortamda veri sahiplerinin rızalarının ne ölçüde GDPR içerisinde tanımlanan esaslar çerçevesinde alındığı problemine çözüm getiren üç ayrı kararı ile veri sahibinin rızasından ne anlaşılması gerektiği hususuna ışık tutmuştur. Bu tebliğ ile, ABAD’ın 2019 yılında vermiş olduğu Case C-708/18¹⁸, Case C-40/17¹⁹ ve Case C-673/17²⁰ kararları çerçevesinde, özel mülkiyete tabi meskenlere yerleştirilen güvenlik kameraları ile alınan görüntüler ve sosyal medya sitelerindeki “like” (beğeni) butonları aracılığıyla kişisel verilerin toplanması ile önceden işaretlenmiş kutucuklar ve veri sahiplerinin cihazlarına, onaylarına binaen yerleştirilen “cookies” (çerezler) ile gerçekleştirilen örnek veri toplama ve işleme faaliyetleri üzerinden ilgili somut uyuşmazlıklarda veri sahiplerinin rızalarının ne ölçüde GDPR içerisinde tanımlanan unsurları haiz olduğu ve ne ölçüde geçerlilik taşıdığı bağlamında bir inceleme yapılacak ve rıza meselesi hakkında ABAD tarafından getirilen standartlar örnek kararlar üzerinden karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

---

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü / Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı / AB Hukuku Yüksek Lisans Öğrencisi.

¹⁶ General Data Protection Regulation (GDPR), m. 99(2).

¹⁷ GDPR m.4(11).

¹⁸ Case C-708/18, TK v Asociația de Proprietari bloc M5A-ScaraA, [2019], ECLI:EU:C:2019:1064.

¹⁹ Case C-40/17, Fashion ID GmbH & Co. KG v Verbrauchherzentrale NRW eV, [2019] ECLI:EU:C:2019:629.

²⁰ Case C-673/17, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände - Verbraucherzentrale Bundesverband e.V. v Planet49 GmbH, [2019], ECLI:EU:C:2019:801.

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ'NİN *LÓPEZ RİBALDA* KARARI: KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKI VE ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ

Cansemih METİN*

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) *López Ribalda*²¹ kararı ile Avrupa Birliği (AB) hukukunun kişisel verileri koruma alanındaki uygulamaları yönünden önemli bir karara imza atmıştır. AİHM kararları, Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) içtihat hukuku ve Kurucu Antlaşmalar ve AB Temel Haklar Şartı kapsamında AB temel haklar rejimi açısından emsal teşkil etmektedir.²²

AİHM'in *López Ribalda* kararı ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “özel ve aile hayatına saygı” başlıklı 8. maddesi kapsamında korunan kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin yarışan menfaatlerin değerlendirilmesine yönelik ilkeleri somutlaştırmıştır.²³ Bu ilkeler AİHM'in *Bărbulescu*²⁴ ve *Köpke*²⁵ kararlarında açıkladığı ilkeler üzerinden oluşturulmuştur. AİHM tarafından toplam altı ilke belirlenmiş olup bu ilkeler; veri işleme faaliyeti hakkında ön bilgi verilmesi, işleme faaliyetinin süresi, işleme faaliyeti için hukuki gerekçe, daha az veri işleme faaliyeti gerektiren amaca uygun başka bir yöntemin olmaması, işleme faaliyetinin amaca uygunluğu, kişisel verilerin korunmasına yönelik gerekli önlemlerin alınmasıdır. AİHM ayrıca bu ilkelerin söz konusu olaya uygulanmasını değerlendirirken yarışan menfaatler ilkesi gereği gerekli güvencelerin sağlanması durumunda özellikle 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) madde 13 ve madde 14 kapsamındaki ön bilgilendirilme hakkına sağlanacak istisnalar konusunda açıklamalarda bulunmuştur.²⁶

Bu tebliğ ile AİHM'in *López Ribalda* kararı üzerinden ilgili Birlik mevzuatı kapsamındaki ön bilgilendirme gereksinimi açıklandıktan sonra, kişisel verilerin işlenmesine yönelik ilkeler değerlendirilecek ve son olarak bu ilkelere hangi şartlar altında istisnalar sağlanacağı ölçülülük ilkesi üzerinden, özellikle ön bilgilendirme hakkına sağlanan istisnalar ile birlikte, açıklanacaktır.

---

* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Ana Bilim Dalı Hukuk (AB) Yüksek Lisans Öğrencisi.

²¹ Applications nos. 1874/13 And 8567/13, Case Of López Ribalda And Others V. Spain [2019].

²² Case 4-73, J. Nold, Kohlen- und Baustoffgroßhandlung v Commission of the European Communities, [1974] ECLI:EU:C:1974:51 paragraf 1; Lizbon Antlaşması ile değişik Avrupa Birliği Antlaşması md. 6 (1 ve 3); Lizbon Antlaşması ile değişik Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı md. 52(3).

²³ Applications nos. 1874/13 And 8567/13, Case Of López Ribalda And Others V. Spain [2019] paragraf 116.

²⁴ Application no. 61496/08, Case Of Bărbulescu V. Romania [2007].

²⁵ Application no. 420/07, Karin Köpke against Germany [2010].

²⁶ Applications nos. 1874/13 And 8567/13, Case Of López Ribalda And Others V. Spain [2019] paragraf 136.

TÜRKİYE – AB VİZE MUAFİYETİ SÜRECİ VE GERİ KABUL ANLAŞMASI ÜZERİNE HUKUKİ BİR DEĞERLENDİRME

Suzan Ezgi KÖSALİ*

İkinci Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar geçen sürede yaşanan en büyük kitlesel göç hareketliliği 2011 yılında Suriye'de başlayan siyasal krizin iç savaşa dönüşmesi ile birlikte başlamıştır. Savaş, çatışma, şiddet, insan hakları ihlalleri ve zulüm nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlar ilk olarak komşu ülkelere, daha sonra düzensiz göç yöntemlerine başvurarak AB ülkelerine geçiş yapmaya çalışmıştır. Düzensiz göçü önleme konusunda AB ülkelerinin en önemli araçlarından biri ise hiç şüphesiz AB ile AB üyesi olmayan ülkeler arasında imzalanan ve izinsiz bir şekilde AB sınırları içinde bulunan kişilerin kendi ülkelerine ya da geldikleri transit ülkeye geri gönderilmesini mümkün kılan geri kabul anlaşmaları olmuştur.

2016 yılında Türkiye ile AB arasında karşılıklı bir dizi taahhüt verilerek imzalanan Geri Kabul Anlaşması hem Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde hem de Türkiye'de oldukça ses getiren ve tartışılan bir konu olmuştur. Mutabakatın kabul edilmesinden günümüze kadar geçen süre zarfında tartışmalar en çok söz konusu anlaşmanın sığınma arayan kişilerin yasal koruma mekanizmalarına erişimini engelleyebileceği, geri göndermeme ilkesini ihlal edeceği ve özellikle Türkiye'nin 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'ne coğrafi kısıtlama ile taraf olması nedeniyle AB hukuku ekseninde geri göndermeye uygun güvenli üçüncü ülke konumunda olmaması hususları etrafında şekillenmiştir. Bu hususlar, uluslararası insan hakları hukuku ve AB hukukunun ihlali anlamına geldiğinden mutabakatın bağlayıcılığı ve hukuki geçerliliği konusunda soru işaretleri ortaya çıkmıştır.

Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerle imzaladığı geri kabul anlaşmaları ile düzensiz göçmenlerin zorunlu geri dönüşlerinin kapsamını genişletmeye yardımcı olabilecek bir geri kabul ağı oluşturarak domino etkisi yarattığı görülmektedir. Göç yönetimi politikasının bir parçası olarak sunulan bu mutabakat, uluslararası insan hakları hukukunun yerleşik ilkelerini korozyona uğratan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma ile AB ülkelerinin dış sınır kontrollerini sıkılaştırma politikalarının bir halkası olan ve sığınmacıların haklarına doğrudan veya dolaylı yoldan bir tehdit oluşturma riski taşıyan AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması hukuki düzlemde ele alınacaktır. Çalışmanın bir diğer amacı uluslararası hukuk ve AB hukuku açısından tartışmalı ve gri alanlar yaratan mutabakatın güncel gelişmeler ve veriler ışığında kapsamlı olarak değerlendirilmesidir.

---

* Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi / Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
Doktora Öğrencisi.

4. Oturum: Anayasal Hukuk

17:00-18.10	4. Oturum Anayasal Hukuk
	Deniz POLAT AKGÜN: Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ile Türkiye Arasında Yapılan Karşılaştırmalı Anayasa Hukuku Çalışmalarının Önemi
	Huzeyfe KARABAY: Avrupa Birliği'nde Hukuk Üstünlüğü İlkesinin İhlali: Polonya ve Macaristan Örnekleri
	Esmayagmur SÖNMEZ: Avrupa Adalet Divanı: Ütopyadan Yasallaştırmaya
	Özlem SEFER: Bireysel Yatırımcı Programlarının Avrupa Vatandaşlığı Üzerindeki Etkisi: Malta Örneği

AVRUPA BİRLİĞİ ÜYE ÜLKELERİ İLE TÜRKİYE ARASINDA YAPILAN KARŞILAŞTIRMALI ANAYASA HUKUKU ÇALIŞMALARININ ÖNEMİ

Deniz POLAT AKGÜN*

Anayasa hukuku alanında karşılaştırmalı çalışmaların ağırlıklı olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıktığı görülmektedir. Günümüzde de karşılaştırmalı çalışma, bir yöntem olarak anayasa hukukunda sıklıkla kullanılmaktadır. Burada amaç çoğunlukla, diğer ülkelerde işleyen kurumların ve mekanizmaların, araştırmacının kendi hukuk düzenine uygulanıp uygulanamayacağına görülebilmesi ve daha “iyiye” ulaşmak için tercih edilip edilemeyeceğinin araştırılmasıdır. Devlet biçimleri, hükümet sistemleri, parlamentoların işleyişi, yargı örgütü veya anayasaya uygunluk denetimi gibi konularda yapılan karşılaştırmalar; çeşitli hukuk ilkeleri, kurumları ve gelenekleri arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların gerçek bir öyküsüne ulaşmak için yapılır. Başka bir deyişle karşılaştırmalı çalışmalar, bu amaca erişebilmek, öğrenebilmek ve farklı hukuk sistemlerinde kullanılabilir veriler edinebilmek için birtakım araçlar sunar. Bu araçların işlevsel olabilmesi ise karşılaştırmalı yöntemin hem olumlu hem de olumsuz yanlarının var olduğunu bilmeyi gerektirir. Dolayısıyla, karşılaştırmalı anayasa hukuku çalışması yapmak, sınırsız değil; aksine sınırları olan bir çabadır.

Çalışmada, öncelikle karşılaştırmalı anayasa hukuku çalışmalarının düşünsel temeli, bu tür çalışmaların hangi yöntemler kullanılarak yapılabileceği ve ülkelerin gerek hukuk gerek siyasal kültürlerinin yapılan karşılaştırmalarda ne derece etkili olduğu incelenecektir. Ardından, Avrupa Birliği üye ülkeleri ile Türkiye arasında gerçekleştirilen karşılaştırmalı anayasa hukuku çalışmalarının önemi, değeri ve etkisi üzerinde durulacaktır. Son olarak, Avrupa Birliği üye ülkeleri ile Türkiye arasında özellikle son dönemde yapılan ve güncel tartışmalarda da yer tutan hükümet sistemi karşılaştırmalarına değinilerek, Türkiye'ye ilişkin değerlendirmelerde bulunulacaktır.

---

* Araş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi / Anayasa Hukuku Anabilim Dalı.

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE HUKUK ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİNİN İHLÂLİ: POLONYA VE MACARİSTAN ÖRNEKLERİ

Huzeyfe KARABAY*

Avrupa Birliği Antlaşması'nın ikinci maddesinde bahsi geçen hukuk üstünlüğü ilkesi, Avrupa Birliği üyesi devletlerin bu ilkeye uygun hareket etmesini zorunlu kılmaktadır. İlkenin aksine yaklaşımlar, üye devletlerin birtakım yaptırımlarla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. İlgili üye devletin hükümet temsilcisinin Avrupa Konseyi'ndeki oy haklarını da kapsayacak şekilde antlaşmanın sağladığı bazı hakların askıya alınmasıyla sonuçlanabilen yaptırımlar, AB Antlaşması'nın yedinci maddesinde sayılmıştır. Kuşkusuz ikinci ve yedinci madde, AB'nin demokratik hukuk devletlerinden oluşan bir topluluk olduğu savının alametifarikası sayılabilmektedir. Ancak, AB'ye üye her ülkenin hukuk üstünlüğü ilkesine uygun hareket ettiği söylenemez. Özellikle AB üyesi bazı ülkelerde iktidara gelen aşırı sağcı ve popülist partilerin bu ilkeyle bağdaşmayacak kararlar aldıkları görülmektedir. AB üyesi Polonya ve Macaristan bunun en iyi örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ülkeler için AB Antlaşması'nın yedinci maddesinin uygulamaya sokulması Avrupa Komisyonu tarafından gündeme getirilmiştir. Avrupa Komisyonu'nun hukuk üstünlüğü ilkesinin ihlâli yönündeki kanaatinde; Polonya'da, iktidardaki aşırı sağcı Hukuk ve Adalet Partisi'nin (PiS), Polonya Anayasa Mahkemesi'nin yetkilerini kısıtlayan, yargı üzerinde siyasi gücü kullanmaya yönelik tavırları; aynı şekilde Macaristan'da iktidar sahibi sağcı Fidesz Partisi'nin, ülkedeki medya kuruluşlarına ve azınlıklara yönelik baskıcı davranışları etkili olmuştur. AB Antlaşması'nın yedinci maddesinin üye devletler bakımından işletilmesi mümkünken; yaptırımlar konusunda bazı zorluklarla karşılaşılması da olasıdır. Hukuk üstünlüğü ilkesini ihlâl eden ülkeye karşı yedinci maddenin ikinci fıkrasında belirtilen üye devletin Avrupa Konseyi'nde oy kullanma hakkından mahrum bırakılması için Avrupa Birliği Zirvesi'nde oy birliğiyle karar alınması şart koşulmaktadır. Burada, bir ülkenin dahi ihlâli gerçekleştiren üye devletin lehine oy kullanması yedinci maddenin uygulanmasını engelleyeceğinden, ilgili devlet için yaptırım kararının alınması da bir hayli zor görülmektedir.

---

* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Doktora Öğrencisi.

AVRUPA ADALET DİVANİ: ÜTOPYADAN YASALLAŞTIRMAYA

Esmâ Yağmur SÖNMEZ*

Literatürde genel kabul gören görüşe göre, tarafsız bir yargı organı olan Avrupa Adalet Divanı, Avrupa Birliği'nde hukukun üstünlüğünün koruyucusudur. 2008 Euro Krizi sonrasında yeniden gözden geçirilen bu görüş, kriz ortamında Divan'ın tarafsızlıktan uzaklaşarak Avrupa Birliği kurumlarınca finansal istikrarın sağlanması amacıyla alınan ve Birlik Hukuku'na uygun olmayan tedbirlerin yasallaştırılması rolünü üstlendiği şeklindedir. Bu nedenle de, Avrupa Adalet Divanı'nın kriz ortamında tarafsızlığını kaybederek politikleştiği iddia edilmektedir. Bu çalışmada, literatürdeki bu baskın görüş sorgulanarak, Euro Krizi'nin Avrupa Adalet Divanı'nın tarafsızlığı üzerindeki etkisi incelenecektir.

Bu bağlamda, tarafsızlık, Martti Koskenniemi tarafından tanımlanan hali ile ele alınacaktır. Koskenniemi'ye göre, somutluk (concreteness) ve normatifliğin (normativity) eş zamanlı olarak sağlanması tarafsızlık için vazgeçilmez temel kriterdir. Bu iki kriterden herhangi birinin eksikliği tarafsızlığın oluşmasını engelleyecek ve bu çalışmada tarafsızlığın karşıt kavramı olarak kullanılan politikleşme anlamına gelecektir. Bu anlamda, normatifliğin sağlandığı ancak somutluğun eksik olduğu durum, ütopya (utopia) olarak tanımlanırken; somutluğun sağlandığı ancak normatifliğin eksik olduğu durum, yasallaştırma (apology) olarak tanımlanmaktadır. Koskenniemi'ye göre tarafsızlıktan sapma olarak ifade edilen bu iki durum, bu çalışma kapsamında politikleşmeyi tanımlamaktadır. Başka bir deyişle, Avrupa Adalet Divanı'nın ütopya veya yasallaştırma olarak tanımlanabilecek kararları, onun politikleşmiş bir yargı organı olduğu sonucunu doğuracaktır.

Avrupa Adalet Divanı'nın kuruluşundan günümüze kadar olan önemli örnek kararlarının Koskenniemi'nin tarafsızlık kriterliğini sağlayıp sağlamadığı ve bu yönüyle de politik olup olmadığının incelendiği bu çalışmada, Divan'ın aslında kuruluşundan beri politik bir yargı organı olduğu savunulmaktadır. Euro Krizi temelinde iki döneme ayrılarak yapılan bu değerlendirmeye göre; Kriz öncesinde ütopyanın, Kriz sonrasında ise yasallaştırmanın etkisinde olan Avrupa Adalet Divanı hiçbir zaman tarafsız bir kurum olamamıştır. Bu yönüyle, Euro Krizi'nin Divan'ın üzerindeki etkisi yalnızca bu politikliğinin nedenindeki değişimdir. Kriz öncesinde somutluk kriterini sağlayamayan Avrupa Adalet Divanı, Kriz sonrasında ise normatiflik kriterini sağlayamamaktadır. Sonuç olarak, Koskenniemi tarafından tanımlanan şekliyle somutluk ve normatifliği eş zamanlı olarak sağlamayı hiçbir zaman başaramayan Avrupa Adalet Divanı, 1960'lardan bu yana politik bir yapıdır.

---

* Araş Gör. Ortadoğu Teknik Üniversitesi-Uluslararası İlişkiler Bölümü.

BİREYSEL YATIRIMCI PROGRAMLARININ AVRUPA VATANDAŞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: MALTA ÖRNEĞİ

Özlem SEFER*

Avrupa Birliği (AB) hukukunun üstünlüğü, AB'nin temel ilkelerinden biri olup, AB hukukunun ulusal hukuklar karşısındaki üstünlüğüne işaret etmektedir. Yetki devri ve yetki paylaşımının yapıldığı alanlar söz konusu olsa da, ulusal hukukların yetkisinde olan kimi alanlara AB'nin müdahale etme ya da bu alanlarda düzenleme yapma yetkisi bulunmamaktadır. Bunlardan bir tanesi, ulusal vatandaşlık düzenlemeleridir. Her üye ülke, ulusal vatandaşlık şart ve düzenlemelerini AB'den bağımsız olarak belirlemektedir. Her ne kadar ulusal vatandaşlık konusu ulusal düzenlemeler kapsamında olsa da, Avrupa vatandaşlığının zaman içinde ulusal vatandaşlık düzenlemelerinden etkilenebileceği görülmüştür. Bazı AB üyesi ülkeler, üçüncü ülke vatandaşlarına, ülkelerine belirli bir yatırım yapmaları karşılığında vatandaş olma hakkı sağlamaktadır. Söz konusu ülkelere bir tanesi Malta'dır. Ülkeye, belirlenen miktarda yatırım yapan ve belli bir süre Malta'da ikamet eden bireyler, Malta vatandaşlığına kabul edilmektedir. İlk kez Maastricht Antlaşması'yla AB hukukuna giren Avrupa vatandaşlığı kavramı, AB üyesi olan ülkelerin vatandaşlarının aynı zamanda Avrupa vatandaşı olduğunu söylemektedir. Bu düzenlemeden yola çıkılarak söylenecek olursa, yatırımcılar için vatandaşlık programıyla Malta vatandaşı olan her birey, Avrupa vatandaşı da olmaktadır. Bu konunun AB düzeyinde de ele alınıyor olması, yalnızca Malta'yı değil aynı zamanda diğer AB üyesi ülkeleri ve AB'yi de doğrudan ilgilendiren bir konunun varlığına işaret etmektedir. Söz konusu düzenleme, beraberinde ekonomik, siyasi ve sosyal anlamdaki soruları beraberinde getirmiş, AB'nin, üye ülkelere konuyla ilgili kimi tavsiyelerde bulunduğu görülmüştür.

Çalışmada, Malta bireysel yatırımcı programı, ekonomik, siyasi ve sosyal anlamdaki etkileri ve bu alanların etkileşimi çerçevesinde hem AB yetkililerinin yaklaşımı hem de ulusal yetkililerin bakış açısı göz önüne alınarak incelenecektir. Bu çerçevede, ulusal vatandaşlıkla ilgili olan düzenlemeler yetki alanında bulunmayan AB hukukunun, söz konusu düzenlemelere Avrupa vatandaşlığı açısından ne şekilde etkide bulunabileceği tartışılacaktır.

---

* Dr., Bilkent Üniversitesi / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü (Yarı-zamanlı Öğretim Elemanı)